

Zapotecanâ dictione scripsit. *De Passione Domini nostri Jesu Christi.* in 4. Habeturque Opusculum ab eisdem Sodalibus, ut eorum narratione accepimus.

679. FR. CHRISTOPHORUS A S. ALBERTO, Mexicanus saltem Domicilio (nam Patria ejus & Natio nos fugiunt) Professione Carmelitanus nudipes Provinciae S. Alberti Mexicæ, scripsit.

De Logica, sive Dialectica, seu de modo sciendi Libros tres in quarto.

Logicam majorem in quarto.

Nec dubitamus reliquos pro Cursu Philosophici complemento Tractatus pariter scripsisse, præter memoratos autem à nobis viros in Bibliotheca Collegij Theologorum ejusdem Instituti ad S. Angelum alios non invenimus.

680. F. CHRISTOPHORUS DE BARRIOS, Natione & Patria nobis incomptis, Domicilio ut minimum Mexicanus, Provinciae S. Evangelij Franciscanorum de Observantia alumnus, reliquit in schedis, quæ in Bibliotheca Collegij S. Jacobi Tlatelolcani evolvimus.

De Virtutibus excerpta varia e Sacris Libris & Ecclesiæ Patribus. in octavo.

681. D. CHRISTOPHORUS BERNARDUS DE LA PLAZA ET JAEN, Natione Mexicanus & Patria, nobilibus usus genitoribus, seu Universitati natus, cui futurus erat à Secretis in annos plu-

res, in ejusdem Adibus, Parenti item Christophoro eo defuncti officio concessis, natus 9 Junij 1639, statim ad januam Aulae Theologicæ salutaribus aquis ablutus manu Primarij ejusdem Facultatis Antecessoris, dein Episcopi Habanensis D. D. Nicolai de la Torre, renatus fuit, quod vix ineunti vitæ funus immineret, præmaturèque ad limen staret. Confirmatâ valetudine, atque egressus puerilibus annis, latinè institutus, Philosophiæ operam dedit apud Academiæ & Collegij Maximi Soc. JESU Gymnasia, donec absoluto curriculo Baccalaureus fuit efformatus. Tum civilibus negotijs agendis Patris operâ admotus, Prætoris etiam Oppidi de Cemposala egit Pro-Regi Mexicæ commendatus ab Hispaniæ Reginâ, tunc rerum potente, data Scheda 12 Julij 1672, eo nomine quod claro esset, sanguine & majorum gestis confpicuus. Ut verò & genitor ejus & avus totos 67 annos exactissimè fuerant à Secretis Academicis, plenus Doctorum Magistrorumque Confessus 7 Augusti 1663 Nostrum, etiamnum vivò Patre, ejus habere vices voluit, illo egrâ valetudine præpedito, cum jure futurae successions, modo Regiam tituli procuraret & teneret confirmationem. Placuit quidem Catholico Regi nostro Academicum Senatus consultum ratum haberi, ut subinde Noster annis 15 genitori ægrotanti suffe-

fectus, eodem vitâ functo, à die 18 Januarij 1678 proprio nomine id officij sit excecatus, nec sine laude, quod strenuè usus provinciâ fuerit, Universitatis honori studuerit, piumque ac religiosum se in actis præstiterit. Adversus Purissimam Deiparentis Virginis Conceptionem egregiè devotus, annuos reditus perpetuos designavit pro sextâ celeberrimi ostidui agendâ solennissimè die in Sacello Academico ab Regali D. Ildesonsi Collegio, alumnus ejus rem divinam eum cantu facturis, concionaturis, & frequentissimâ, ut fit, eorundem, omniumque Academicorum & Religiosorum hominum coronâ, Immaculatæ Virginis gloriæ applaudentibus, Nostrumque, ut par est, amoris ergo & gratitudinis memorantibus. Eo etiam titulo de Universitate benemeritus fuit, quod ejusdem monumenta collegerit, & in annos redacta conclusit Volumine in folio à se scripto vernaculo idioma, cui titulum dedit.

Chronica Regiæ & insignis Universitatis Mexicæ Nova Hispaniæ ab anno 1553 ad usque 1687. Exerat Operis in Libros quinque distributi authographum, pariterque Exemplar, in Archivio ejusdem Universitatis.

D. Antonius de Leon Pinelo in Epit. Bibliothecæ Occidentalis Matritanæ Editionis 1738 col. 800. meminit.

Enarrationis Mexicæ Universitatis ejusque Virorum conscriptæ in fol. à D. Christophoro Bernardo de la Plaza, ductæque ad annum 1646 quæ Mss Extat in Bibliot. D. D. Andrea de Barcia Regij Consiliarij. Utrum autem ea fragmentum sit Chronicorum Nostri, an Opusculum aliud: item, sit nec ne à Nostro profecta, an ab ejusdem Parente eisdem nominibus & agnomine insignito, discernere nequimus, cum prætermitti potuerit in ea cognomen secundum Jaen, quo uno Christophorum filium à Parente Christophoro fas esset nobis discriminare.

682. D. CHRISTOPHORUS DEL CASTILLO, Natione Mexicanus, Hispano Parente, Matre Inda natus, Mexici, an alibi nescimus; scripsit, ut videretur, Idioma hispano.

Historiam adventus Indorum Mexicanensium in hanc, quæ Mexicana est, Regionem.

Operis & Authoris meminit P. Franciscus Calderon Societatis JESU doctissimus Theologus, in Libro Mss quem legimus, de *Voragine*, à *Panttilam* dicta, pro exonerandis Mexicæ lacubus, cap. 5. iniquens, anno quo scribebat, scilicet 1631 vigesimum quintum compleri post Christophori funus, obiisseque octogenariam, & ejus Historiam Mss servari in Bibliot. Collegij de Tepozotlam ejusdem Societatis.

683. F. CHRISTOPHORUS DE CASTRO, Natione Mexicanus & Patria, claro narus genere, Instituta Scraphici Parentis Francisci in Provincia S. Evangelij professor est. Latinitate excultus Philosophiæque atque Theologiæ, & pulchrâ dives eruditione, Scholarum palæstram egregiâ cum laude, cucurrit. Lector Philosophiæ Theologiæque totos annos 15, è quibus aliquot in Universitate Mexicanensî posuit, Subtilissimi Doctoris Cathedrâ Antecessoris vice præfectus, reliquos & Angelopoli & apud insignè Divæ Bonaventuræ Collegium Mexicæum de Tlatelolco dictum exegit. Emeriti lauream Magistri adeptus, eidem Athenæo Guardianus est datus, & Generalis studiorum Provinciae suæ Regens institutus, quæ ipse munera strenuè gessit. Postmodum à Secretis R. Commissario Generali Novæ Hispaniæ sibi esse jubenti paruit, cui ad præfens muneri incumbit. Nec verò, quæ memoravimus, dumtaxat Minervæ exercitijs ita se dedit, ut sacram non multum Oratoriam coluerit, cujus specimen editis Opusculis eruditus exhibuit. Videlicet Latino sermone typis dedit

Parentalem declamationem habitam in celeberrimo S. P. N. Francisci Mexicæo Cœnobio, Perillustri S. Evangelij Minorum Eparchiæ die 16. mensis Decembris anni Domini 1736. Ad pios manes Esopi, ac Rm. V. P. N. F. Joannis de Soto Lectoris Jubilati &c.

totius Ordinis Ministri Generalis, Mexici, ex Officina D. Mariæ de Ribera 1737 in quarto. Hatur una cum alijs ejus Argumenti Opusculis in Codice inscripto: Americanus planctus Seraphicus, tom 32. Collect. nostræ.

Vernaculo idioma edidit Panegyrim hoc titulo:

Magnus circa mensuram, præclarus Patriarcha S. Dominicus de Guzman, Mexici, typis V. Josephi Bernardi de Hogal 1746 in quarto. Extat tom. 3 Collect. nostræ.

Habetur etiam luci publicæ datus Panegyricus alter inscriptus:

Imago Augustissima Trinitatis Inclytus Pro-Martyr scilli Sacramentalis S. Joannes Nepomucenus, Mexici, litteris D. Mariæ de Ribera 1746 in quarto, tom. 4 Collect. nostræ.

Inter Mss servat

Cursum Philosophicum ad mentem Subtilissimi D. Scoti elaboratum.

Tractatus Theologicos varios pro ejusdem systemate Scholæ conceptos.

Hispanas multiplicis argumenti conciones.

683. M. F. CHRISTOPHORUS DE CERVANTES, Natione Mexicanus & Patria, Regij ac Militaris Ordinis Mercedensis Sodalis, cum in religiosis Gymnasijs, tum in Academicis magno fuit nomine. Domesticis tyroribus Philosophiâ instituendis atque Theologiâ operam dedit, ut subinde Magisterij lauream juris detulerit, & primarij Cœnobij Me-

Mexicæi Commendatorem egerit. Doctorali Theosophiæ insulâ redimitus in Universitate nostrâ, pro ejusdem Facultatis Cathedrâ Vespertinâ regendâ Perpetuus Antecessor fuit destinatus, successusque ejus Decessori M. F. Ludovico de Cisneros Ordinis item sui alumno clarissimo, die 21 Februarij anno 1620 ut est in Chronic. Academicis à Plaza descriptis lib. 3 cap. 21 n. 137. Quod verò nondum id temporis mores tulissent annuas Tractationes Academicas in Librum & Archivium redigere, Nostri quæ fuerint signare non possumus, contenti innuere dictatos ab ipso

Tractatus Theologicos,

Et elucubratas

Disputationes Philosophicas, Concionesque, forsitan extituras apud Sodalas.

684. FR. CHRISTOPHORUS

CHAVES CASTILLETOS, Natione Hispanus, Patria Hispalensis, Studijs Mexicanus & Domicilio, Instituta S. Dominici in Provincia Goaxacensium sectatus est Professione solemnî factâ coram Antequerensî Conventus Priori F. Alphonso de Montemaiore 11 Januarij 1601. Humaniores tum, moxque Sacras litteras hausit. Præbyter institutus, Idioma Misteca Nationis Indorum avidissimè imbibit, atque in Sacramentorum administratione & Evangelicâ Prædicatione multis exercuit se annis, illorum salutis

percupidus. Generalis Ecclesiastes memoratæ Nationis gradum in Familia sua tulit, Priorque Villæ de Cuilapa renunciatus, ac multis alijs Domibus Vicarius præfectus, religiosè admodum vitæ exemplis iodalibus profuit. Continuum excolendis Libris operam dabat, præsertimque historicis monumentis evolendis pro scribendâ Provinciae suæ Historia ejusdem Chronographi munere insignis, quam ad extremum faulte deduxit duobus grandibus in folio Tomis conclusam. Typis eam commissurus, meritoque immanitate sumptum deterritus Mexici pro excudendo Opere ponendorum, bonâ cum Prælatorum veniâ in Hispaniam navigavit, impendio tamen longe majore, nulloque editionis successu, quod, priusquam adornare illam cæperit, Hispali in magno S. Pauli Conventu Ordinis sui, è vivis excesserit annos natus 47, ab emissâ professione 32. Porro inediti Libri,

Historia Provinciae S. Hippolyti Martyris Ord. Præd. apud Goaxacenses Tomis 2 in folio

Asservantur, atrici licet, in Bibliotheca Cœnobij S. Dominici Antequerensî de Goaxaca. Elucubrabat præterea egregium Opus aliud insigni studio, multaque constans eruditione, quod inscriptis hispano sermone,

Prima Indiarum colonie Indorum que origo, in folio grandi.

Librum hunc Mss unaque

pro eo publicando licentias invenit Angelopoli M. F. Leonardus Levanto ejusdem Ord. Vir admodum doctus, inter Volumina P. F. Josephi Romero Procuratoris Generalis Provinciae S. Hyppoliti, Angelopoli degentis, transmissum, que in Antequerense Cœnobium, ut ineditus saltem extaret, quando quidem altum jam diu fuerat editionis silentium, in præsentiarum latuisse vestigare diligentissimum, ipse dato pro Bibliotheca nostra Catalogo, testis est.

Editum ab Auhore habemus tom. 57 Collect. nostræ in quarto. Idiomate hispano

Sermonem Apologeticum à se habitum in solenni festo à Superioribus & Ministris Nationis Misteca celebrato apud insigne Cœnobium de Yanhuilam, in gloriosi Parentis S. Dominici ejusdem Nationis Patroni & Advocati honorem & laudem. Mexici, ex Officina Baccalauri Joannis Blanco de Alcazar 1619 in quarto. Præter decora Patriarchæ sui Clarissimi doctè graviter que expensa, Sodales, qui adstant, Sacrorum Ministros eorundem officij admonet egregio Dei & proximorum zelo.

685 D. CHRISTOPHORUS COLUMBUS, Natione Italus, Patria Genuensis, Novi Orbis detegitione, quem ab Hispaniola auspiciatus est Insula, Mexicanus jure, si quis alius, dicendus, scriptis quoque in America nostra Liris, Per utrumque, qua latè por-

ritur, Orbem notissimus est. Clarissimi, herele, viri gloriam deinita, incomperta tot retro seculis, in vastissimas Regiones nostras via Apostolicis Prædicatoribus, qui Catholicæ Romanæ Ecclesiæ immensa incrementa dedere, ab Evangelici Vatis hemistichio Doctores haud quaquam obscuri mutantur, Thomas Bocius, Ulysses Albrovandus, Cornelius à Lapide & alij formulam expedientes illam, qua Apostolorum in prædicando successores indiguitat quærens: *Qui sunt isti qui in nubes volant, & quasi Columba ad fenestras suas? Me enim Insule expectant & naves maris in principio, ut adducant filios tuos de longe. Argentum eorum, & aurum eorum cum eis nomini Domini Dei tui, &c.* Per inde quasi Columba simillimos Apostolicos viros nunciaverit, Columbi sectaturos vestigia, strataque ab ipso via (quam enim verò Deus fecit in mari equis suis, seu longissimè per ignota discurrentibus navibus) olim institutos, Ecclesiæ gremio innumeras animas adducturos. Ita res habuit.

686 Apud Fortunatas Insulas jam diu Nostrum confederentem, fortunatiores longè alias ut auspiciatò Hispaniarum adferret Regibus, Alphonsus Sanctius de Guclba, nauclerus peritus, Hispanus, è Villa unde ipsi cognomen, in Comitatu Eleplæ in Beticis ortus, convenit, cum hospitij gratiâ querendi, tum etiam egregij Columbi nominis in Nauticâ

ricâ & Cosmographiâ, ut de visis à se ignotis terris, secum colloquerentur, descriptasque chartas communicarent. Dudum siquidem ab Hispania in Fortunatas & proximas Insulas, ut solebat, parvâ vectus navi trajiciens, improbâ abreptus tempestate totos 28 aut 29 dies, tandem aliquando Insulam appulit sibi ignotam (Hispaniolam videlicet) quam consultis ex arte sideribus, atque, ut ut potis fuit, circumspiciens, in adversaria sua & chartas reduxit, signatis itidem omnibus, qua observaverat redux, per in via maris tentabundè progressus, quousque, Deo auspice, tardius quidem, felici tamen sorte in Fortunatis anchoram jecit. Hæc ubi Columbo narravit, datisque dono ipsi tabulis grati significationem animi, ob oculos posuit Alphonsus, is postquam è vivis discesserat, ille quo pollebat ingenio, Nauticæ & Cosmographiæ scientiâ, & de situ ac magnitudine Orbis lectione, cogitare cepit, delusos eo usque scriptores, qui trans Oceanum terras esse nullas, aut excipiendis inceptras hominibus, obfirmatè crediderant, vestigandasque sibi illas proposuit, de quibus verbo & scripto ab hospite fuerat certior factus.

687 Res erat immensi moliminis, & quæ privati cujusque hominis vires excederet, nec nisi Regis alicujus ope opibus que tentari posset: alijs pro in-

dè incassum Principibus viris pro Novi Orbis conquiritione invitatis, ridentibusq̄ Columbi sylthema, quod fabulis jam pridem adscriptum amandatunque fuerat usque ad Lunæ concava inter Platonica cogitata; ille tandem Catholicos Reges convenit Ferdinandum & Elisabetham populandis è finibus suis Mauris intentos. Jussus propterea vergentis ad finem morosi expectare belli exitum, Salmanticam adijt, doctissimos celeberrimæ Academicæ Magistros, in Mathematicis etiam eruditissimos, consulturus, atque in suum, ut posset, sensum, collatis momentis, adducturus. Nec frustratus spe, Dominicanos in primis insignes cogitationi suæ suffragari gratulatus est sibi. Tum reverlus in Curiam, reftricatoque memoriâ negotio, pronam in illud Elisabetham Reginam tandem unâque Ferdinandum Regem in suas partes traduxit. Angustum id temporis Regium ararium sumptibus erogandis pro expeditione, tunc quidem prægrandibus, impar quod esset, aureis suis & argenteis monilibus pignori datis, sexdecim mille ducatos mutuo Regina accepit, Columboque, præinitis pactis, coemendis navibus, & cæteris parandis exhibuit. Et opportunè dixeris factum, ut è mundo muliebri Novus Mundus prodierit, Columbo in ipsum strenue inquirente. Armatis siquidem tribus ceclocibus, milites centi-

tum viginti secum, prætereaque navitas & operas ducens, è Portu Palos de Moguer nuncupato 20 Augusti 1491 solvit, Deoque magneticum Indicem gubernante, tandem 11 Octobris ejusdem anni Insulam Cubam inter & Floridam mediam, Lucayos nuncupatam, ab gentilibus verò Guanachini, detexit: Inde Barucoam, Cubæ Portum, mox Insulam Hasti dictam, quæ Hispaniola est, aliàs S. Dominici tenuit, gentisque Principem amicitia sibi conjunxit. Facili subinde negotio Arcem inibi ædificavit, quam designato à se Duci præfidiariisque commisit, nec absque auro & rarioribus avibus, rebusque alijs, & Indis decem, illuc remeavit unde quinquaginta retrò diebus solverat.

688 Tum Barchinonem invadendi Reges Catholicos gratiâ convenit, à quibus humanissimè exceptus, Architalafus perpetuo titulo, Pro-Rex, & Dux Generalis Indiarum auguratus fuit, multisque auctus honoribus, & gentilitijs theseris Castellum, Leonem, Orbemque præferentibus, quibus lemma hispanum in posterum additum: *Por Castilla y por Leon Nuevo Mundo halló Colon.* Hisce Reges eximiâ perfusis letitiâ Catholicis, cum nihil antiquius haberent, quam Dei gloriam augere, & Ecclesiam amplificare, in ejusdem caput Romanum Pontificem devotissimi & obsequentissimi, Alexandro

VI, tum sedenti, datis litteris rem aperiant, à quo amplissima munerati. Constitutione, quas tunc usque Insulas, conquiritasque deinceps, & continentes terras, hoc est, Novum Orbem, destinatis sanctè limitibus dissidij cum Lusitanis cavendi gratiâ, in junctisque hauriendis ab Apostolico Rescripto Legibus & oneribus, perpetuâ donatione accepere.

689 Secundum hæc naves 17 multo impendio paratas Columbo Præfecto committunt, in quas 1500 fere milites invehunt, agricolas, operas, pecora, grana cæteraque victu & politico conventui apta superimponunt: in primis autem Sacerdotes è Clero Seculari 12, & Monachum Benedictinum, Byylium nomine, Vicariatuque insignem Pontificio, pro recens detectis gentibus christianè instituendis dimittunt. E. Gadibus solvendo 25 Septembris 1493, salutatâ primùm in itinere quam Dominicam appellant, Insulâ, & alijs in transcurso relicta, Hispaniolam 28 Novembris, tenuere. Vix autem Portum à Nativitate dictum ingressi cum Columbo Sodales, alio immigrare compulsi sunt, quod & Ducem & milites ibidem relictos ad unum occisos omnes, aut incendiùm lignis admorum domibus evasuros, fluctibus obrutos rescivissent. Urbi Elisabethæ ibidem Insulæ, quò migrarunt, ædificatæ, Christophorus Jacobum ger-

germanum suum fratrem præfecit, Hispanorumque magnam partem reliquit, intimiora ipse lustraturus Provinciâ, in qua Arcem S. Thomæ tumultuario licet opere, crexit, præfidiariisque tradidit.

690 Elisabetham repetens, ei ubi adornandæ faciendæque intendit, nobilium aliorumque invidiâ incurrit, gravatè injuncta sibi opera & molestè ferentium; quæ sedatis, 24 Aprilis 1494 insensâ nave, ductisque in comitatu duabus, conquestionem recorditus est captans, nec sine fructu adinventæ Jamaicae, Insularumque aliarum, quæ in chartam reductis, se in Elisabetham Urbem 29 Septembris recepit. Interea loci, turbata res fuerant, Hispanis aliquibus criminandi iptum ergo in Europam abeuntibus, Indis autem in advenas rebellantibus, & aperto Marte decertare gestientibus. Centum mille pedites in campum de la Vega Real dictum, adversus Hispanos numero quam longissimè inferiores & impares 5 Aprilis anno ejusdem seculi 95 descendere; multaque strage fuffi, victoribus nostris in prædam cesserunt. Adhæc, non diu post, Quæsitore Regum dimissus jussu, comparuit, qui jactata adversus Nostrum à criminatoribus exploraret; ut verò acerbius inquirere cœperat, & quam par fuisset durius agere cum Columbo, is sui vice Bartholomæo fratri, qui non ita pridem advenerat, Insulâ demando regimine, celoci se de-

dit 10 Martij anni 96 suam apud Reges causam acturus. Perhumaniter acceptus ab eis nihili calumnias facientibus pristinas, & quas ille ipse Quæsitore deduxerat, qui secundâ veclus item celoce profectus fuerat Columbum; suo hunc muneri restitutum volvere, auctumque honoribus, facultatibus, & octo navigijs, multoque & victu & are pro operis & militibus; quibus tempestivè usus, auxilio fuit colonis Hispaniolæ, tunc temporis extremâ novæ gravitate conflictatis, duabus statim navibus eò amandatis. Reliquas ipse 30 Maji anno 97 ducens è Luciferi fano solvit, & conquirituri Orbis Novi proposito institit. Ad Portum Sanctum jactis anchoris, inde in Gomeram venit, mox tribus in Hispaniolam navibus commeatu dimissis, totidem, quæ reliquæ erant, ulterius processit in Insulas ad Promontorium viride fitas, è quibus littora continentis adlambens, terram ipsam penes Julij sine memorati anni referavit, & quam latissimè ripas ejus à Patria ad Promontorium de Vela portrectas aperuit, sinum Margaritarum, Margaritamque Insulam, pluresque alias inuitus, opportunè in tabulis suis & chartis lignavit.

691 Sextilis 15 lassatis nautis operisque cunctis prælongo & difficili itinere, Noster cam obrè, tum etiam quòd Hispaniolæ negotia ipsi vellent autem, eò velicandum esse constituit. Et cer-

te res primatis Insula ita habebant, ut vix ipse sedandis turbis industria sua & humanitate, ac qua apud plerosque erat reverentia sat fuerit. Nam & si diffidentes ad concordiam induxerit, & diligentissime pro Regum honore & commodis laboraverit, nihilo tamen minus Catholici ipsi Principes rebellantium litteris fatigati, Columbum & Fratres multis nominibus calumniantium, e re sua ducentes quieti novae Republicae & paci consulere, loco Nostrum movere, & Quaesitorem alium amittere decreverunt. Is porro ubi 23 Augusti anno 1500 Hispaniolam accessit legibus illum & iudicio persecutus, quiritari plerique ceperunt, multaque in Columbum obijcere, quibus ille facilius quam deceret permotus, in vincula Clarissimum Virum iniecit, cui cum impingere compedes auderet nullus, mediastinus, sordidae conditionis homo, qui quondam ipsi a culpa fuerat, facinus illud & perfidiam impudentissimam non est veritus perpetrare. Impositos dein navibus, Octobri ineunte, una cum Christophoro Fratres singulos vinculis illigatos in Hispaniam pergere iussit dicturos coram Regibus causam. Adeo verum est illud: *Dat veniam corvis, vexat consura columbas.*

692 Permolesse tamen & acerbissime audaciam Quaesitoris Catholicis Ferdinando & Elisabetha ferentibus, & Columbus

& Fratres extemplo soluti, milleque ducatis regia liberalitate donati fuere, ut Granata conferrent sese. Humanissime, ut parcerat, Viros de se optimè meritos Reges habuerunt, nihilque detractum de iuribus & honoribus Christophoro pridem collatis, asserendosque ab injurijs sponderunt, & porro statim a Praefectura Hispaniolae remoto Bovadilla, qui acerbius Columbum vexaverat, Ovandum, Alcantarensem Equitem, suffecere. Noster ut in instituto suo conquiriti, quem inceperat, Orbis Novii fauste pergeret, in mandatis accepit, destinatis navibus quatuor, annonam in biennium instructis. Quartum igitur iter arripuit a Gaditano Portu auno 1502 9 Maji, & quamquam Hispaniolae Portum ingredi Regum decreto prohibitus, tamen carinandi navigij, quod male habebat, gratia divertari apud illud tentavit, nec vero obrinuit ab ejus Praefecto, quo amice commonito de egregia tempestate impendente, ne qua in anchoris erat classis 31 navibus constans, proximè in Hispaniam proras actura, nisi post octiduum velificaret; ipse in proximis se Portum conjecit Formosum nomine.

693 Quod verò & Ovandus Praefes, & nauleri, & nautae ad unum omnes praedictionem caehinis exceperint, ineunte Julio sudo sereno qua caelo Classis iter aggressa, brevi saevissimè jactata est

est tempestate, 20 quae naves fluctibus hausta cum vectoribus, ne uno quidem superstite, argento que multo, & aureo grano uno magnitudine pani haud exiguae molis pari & sumillimo itidem devoratis. Christophorus, ubi pacatum fuerat mare, operi accinctus, quod jam diu conceperat votum, 14 Julij solvens è Formoso, ubi latuerat, Portu, totos 70 dies malacia detentus, pluvia egraque & sui & vectorum valetudine divexatus, littora demum continentis salutans & gentes, Portum Bellum, comiteatus & carinae gratia appulit: inde Nombrediolam, ubi subleuit diu: hinc Bethlemiticum flumen alca plenum intravit, alijsque tentatis, in Hispaniolam regressurus, apud Jamaicae Insulam integrum motatus est annum, sexcentisque molestijs afflictus: nam famem penuriamque passus, aegrotus, anxius, turbis Hispanorum sese inter dissidentium & digladiantium componendis intentus, his libertari curis haud poterat Insula excedens, quod accitis infidisque navibus suis committi posset nullus citra praesentissimi metum naufragij. Nuntios propterea Hispaniolam amiserat, remigantibus Indis, lioresque agentibus, auxiliij ab Ovando petendi gratia; quod ubi tandem, appellente navigio, accepit, se cum Socijs in Primariam Insulam contulit, quibus ibi manentibus, ipse ad Hispaniam accessit anno 1505.

694 Excesserat jam Regina Catholica, qua propensior longe fuerat in Columbum quam Rex, cui ille rationes tradidit de mandati sibi muneri, & sperare se pollicitam mercedem pro exaltatis laboribus dixit, uti rure donatus, aliquantulum quiesceret mortem opperens. Ut tamen id generis decreta tardius expediti non raro solent, qua Christophoro postulanti Ferdinandus promiserat, postquam ille ad plures abierat, in Filium suum & haeredem Jacobum contulit, cujus deinceps Familia eximij honoribus aucta & divitijs, posterorumque etiam strenue gestis Clarissimas inter Hispaniae censetur.

695 Christophorus, ne hoc praetermittamus, eo forsitan tempore quo postremum Hispaniae se stitit, Americum Vesputium, Natione Florentinum, in judicium vocavit, eo nomine, quod suum Novo Orbi, injuria haud quam ferenda, affixerit, quem ille eximia diligentia & fatigatione, Deique in primis beneficio quaesierat comparaveratq. Hercle plagiarium Americum egit, Mundi plagam istam Americam nuncupans, perinde quasi a se conquistam, non scripta modo suffutatus & chartas, sed Orbem, quem chartis geographicis delineavit. Id enim Vesputij opus fuit, quodque felicissime agere noverat, tabulas nauticas exarare, cetera vero Novu Orbem, hoc est, Insulas continentemque terram aperuerat Co-

lumbus, cui Americus socium se dedit, non Ducem agens, aut Navarham quidem, sed Mercatorem, nauticæ licet satis peritum, ea in navigatione qua Columbus continentem terram detexit, ad clavum sedente Joanne de la Cosa, Cantabro, Duce, verò Alphonso de Ojeda, Præfecto autem pro suo munere & Architalaso Columbo. Hæc postquam testibus omni majoribus exceptione, documentisque maximis fuerit probata, Americus semel & iterum causa cecidit, advocato Fiscalis Columbi iuribus adfervente in Regio Consilio, cuius iussione expunctum, ut ut potuit id temporis, fuit Americæ nomen Orbi Novo callidè à Vesputio inditum, & ubique terrarum tabulis effusus sparsum, quod consultis regijs Archivis scribit Antonius de Herrera, in Historia generali Indiarum Occid. Decade 1. Lib. 4. cap. 2. & 11. & Lib. 7. cap. 1. pag. 224. & Decade 4. lib. 8. cap. 12. & in descriptione eorundem Indiarum pag. 15. ipsoque citato D. Joannes de Solorzano, de Indiarum jure lib. 1. cap. 4. à n. 5 ad 12 penes quem n. 10 leges Authores de Americi fraude conculctos F. Thomam Malucendam lib. 3. de Anti-Christo cap. 16. Abraham Ortel. Opmeerum, Carol. Stephan. Bern. Aldreræ, Mosqueniæ de Barnuevo, quibus nostrum addimus Becancurium in Theat. Mex. tract. 1. cap. 7. pag. 14. n. 33. Quæ li-

cet ita habent, usui tamen deservimus, & Americæ tertio quoque verbo vocamus Novum nostrum Orbem, voce, si quæ ulla est ad placitum, ipsum signante, quamquam & veritati & severioribus displicere Criticis debeat. Nec propterea bono alioquin nomini Americi & exiltimationi detractum volumus, cujus & peritiam laudamus, & fatemur positam operam, Ferdinandi iussione Regis, in nautarum examine, tabularumque confectioe, ut laudato Herrera scribit Solorzanus n. 12. Insuperque à Lusitania Rege Emmanuele vocatum navigationum causâ, optimè ea defunctum Provinciâ fuisse, sine equaleo aut tortore fatetur, nec diffitetur, allegatis Maffeo & alijs eoloci ipse Solorzanus. Detectum verò Orbem Novum ab ipso, citra piaculum grande concedere neutiquam possumus.

696 Columbus (ut ad ipsum revertamur Vallisolti agentem, seque proximè ad funus comparantem) quam piè & christianè duxerat vitam, adversus Deiparentem Virginem egregiè pius, tandem deposuit 20 Maji anni 1506. Exuvie ejus Hispalim primum ductæ, inde in Hispaniolam translata, in majori Cathedralis sacello habentur, nisi fallitur Henricus Martinez insinuando infra loco hæc scribens. Clarissimi Sarcophago viri D. Joannes de Castellanos in de Viris Indiarum illustribus libro Epi-

raphium adornavit quod subdidimus.

*Hic locus abscondit præclara mæbra Coloni,
Cujus sacratum nomen ad astra volat.
Non satis unus erat mundus notus, et Orbem
Ignotum pristis omnibus ipse dedit.
Divitias sumas, terras dispersit in omnes,
Atque animas celo tradidit innumeras.
Invenit campos divinis legibus aptos,
Regibus & nostris prospera regna dedit.*

Quod his verit Hispanis numeris.

*Este poco compas, que yes, encierra
A aquel Varon que dio tan alto vuelo,
Que no se contentó con nuestro suelo,
Y por darnos un nuevo, se destierra.
Dio riquezas inmensas à la tierra,
Innumerables animas al Cielo:
Halló donde plantar divinas leyes,
Y prosperas Provincias à sus Reyes.*

Scripta, quorum merito suspiciendus est etiam, varia circumferuntur. Et principio, cedro quidem dignum est illud, quod in Hispaniam redux à prima in ludias expeditione, in membrana exaratum, involutum relâ, lagenæ commisit, tempestate jactatus, ut forte ad Reges, quorum auspicijs iter egreat, perveniret, nec mox inventus Novus Orbis iterum mortalium oculis se subduceret. De quo, Antonius de Herrera Decade lib. 2. fol. 36 & Antonius de Leon Pinelo in Epit. Biblior. Occid. col. 564. Succellit hispano sermone

Summarium primi itineris Columbanum, quod ibidem mox citati

scriptores memorant. Præterea De Sideribus nauticis, seu, Pro dirigendo naviculario cursu Liber, qui ab Authore acceptus ipso, usui fuit Antonio de Alaminos, Nauclero, cujusque luce prope Jucatanum deveniens, Francisco Hernandez de Cordova divites & frequentes terras pollicitus est, ut è Doctore Francisco de Cervantes Salazario, Mexicanæ Universitatis nostræ primo Rhetoricæ Professore, in Chronicis Indiarum Lib. 2. cap. 1. scribit dato loco Pinelus, adjiciens Columbi hispano sermone

Tabulam Insularum recens apud Indiarum mare inventarum.

Latine eam reddidit Alexander de Costo & excussit anno 1493. Habeturque etiam edita Basilicæ 1532 fol. 64. in libro cui titulus: Bellum Christianorum Principum præcipue Gallorum contra Saracenos, & rursum ibidem 1533. fol. 1. & 1555. fol. 1. Extat etiam in Volumine Hispania illustrata tom. 21. fol. 1282.

Epistola Jamaicae data 7 Junij anno 1503. seu, Postremi itineris sui enarratio ad Catholicos Reges transmissa. Editam esse in quarto Pinelus affirmat col. 565. haberi que in Bibliotheca D. Joannis Saldierna, & fuisse Mss apud Eruditissimum Consiliarium D. Laurentium Ramitez de Prado.

Brevem itineris suorum narrationem, cujus fragmentum, & Epistolas alias ad Catholicos Reges unâ cum Privilegijs ei tandem con-

cellis exhibuit in Historia sua D. Ferdinandus Columbus, teste Pinelo mox dato loco; adducente Freherum fol. 1434 aliquot horum Operum memorem, & elogij Nostri dati ab Alphonso Garcia Matamoros. Ipse item Pinelus versionem Italiam ab Americo Vesputio adornatam, additam que in Novo Orbe refert: Latinaque Joannis de Pardo anno 1555.

Epistolam aliam ad D. D. Didacum de Deza Archiepiscopum Hispanensem memorat D. D. F. Bartholomæus de las Casas in Historia generali Indiarum Lib. 1. cap. 29 teste Pinelo fol. 913. col. 4.

Collectionem vaticinorum recuperantæ Hierosolymæ adjutore Carthusiano Monacho confecit Idiomate hispano, Catholicisque Regibus Ferdinando & Elisabetha nuncupavit; quæ juncta Volumine cum Indiarum detectione habetur Mss in Bibliotheca Metropolitana Patriarchalis Ecclesiæ Hispanensis in folio, 14 tamen abscessis folijs, ut testis est citatus Pinelus fol. 913. col. 4.

Prælongum quidem esset Clarissimi Elogia Viri recensentes recensere Doctores, quibus propterea inveniendis superledemus, atque, præter obiter in superioribus indicatos, tantum subnectimus Acta nobis ejus subministrantes, D. Ferdinandum Pizarro & Orellana, in Viris illustribus Novi Orbis, quorum agmen duxit Co-

lumbus à fol. 12 ad 40. editionis Madritanæ anno 1639, & Henricum Martinez, in Tabulis suis temporum, & Historiâ Naturali Novæ Hispaniæ, à pag. 130 ad 142 edition. Mexicæ anni 1606. Poemata autem, Comediæ, & id genus multa Columbi decori applaudentiâ Opuscula, indigirat Pinelus col. 565 & 566.

+ 697 P. CHRISTOPHORUS DE CONDARCO, Natione Mexicanus, ni fallimur, incerta nobis Patria, Societatis JESU alumnus, & in Collegio Maximo SS. AA. Petri & Pauli Mexicæ Rhetoricæ Professor, scripsit

Poeticam Dissertationem pro Jesu natali colendo sub Margaritæ symbolo, habeturque in Libro ejus argumenti ad annum 1689 in Bibliotheca ejusdem Collegij, + 698 D. CHRISTOPHORUS DIAZ DE ANAYA, Natione Mexicanus, in Diœcesi Angelopolina ortus, & Oppidi de Omitla Parochus, scripsit

Artem pro imbibendo Idiomate Tonaco.

Dictionarium ejusdem Idiomatis: Pro ut testatur Author Libri editi, *Allegationes in favorem Cleri Angelopolitani* fol. 80 col. 2.

+ 699 D. CHRISTOPHORUS DIAZ DE SANCTA ANNA, Natione Mexicanus, Diœcesis Angelopolitana, in Oppido de Omitla Parochus, exaravit

Artem Lingua Tonacæ.
Methodum agendi excipiendique Confessiones sacras eodem Idiomate.

Nobis copiam ejus fecit D. Didacus Bermudez de Castro in Catalogo ad nos misso de Scriptore Angelopolitano n. 38.

+ 700 D. CHRISTOPHORUS DE ESCALONA MATAMOROS, Natione Mexicanus, Patria Angelopolitanus, Præbyter eruditus & pius, elucubrâtam à se habet hispano sermone

Historiam Cœnobij Recollectarum Virginum à S. Rosa Peruvienſi nuncupatarum, è Gynæceo nuper Angelopoli erecti: Vitasque earundem insignes:

Fidem nobis item faciente memorato in Catalogo ipso Bermudezio n. 152.

701 P. CHRISTOPHORUS DE ESCOBAR ET LLAMAS, Natione Mexicanus, in Diœcesi Michoacanensium clara stirpe ortus, Mexici Regalis & Antiquioris Divi Ildesontis Collegij alumnus, cuius, procedente tempore, futurus erat Parens & magnificentissimi ædificij instaurator, latinè doctus Philosophiam egregio nomine & Theologiam excoluit, gradus in Academiâ nostrâ promeritis, quos Minervalibus viris plaudentibus tulit. Soc. JESU nomen dedit, & nomini ejus litteris & gestis rebus decus multum adjunxit, quatuorque in ipsa nuncupavit Deo vota. Naturâ & virtute comparatus ad magna, varijs præfectus curis, strenuam singulis dedit operam. In Maximo Mexicæ Collegio SS. AA. Petri & Pauli Rhetoricam docuit, mox Phi-

losophiam tradidit, & postremo Sacras litteras interpretatus est. Rector datus Collegio S. Ildesontis, quod olim pro institutione sua diu incolerat, quantum ipsum amplificaverit mirum sanè est.

702 Fucrat quidem illud jam inde ab incunabulis perillustre, ac fecundissimum doctorum hominum Seminarium, incrementa verò tanta sub ejus accepit Præfecturâ, ut illustrius longè claruerit: nam multa adolescentibus, indole præclaris & ingenio, calcæria addidit, quæ alacriores citatioresque scholasticam arenam percurrerent. Præter quotidianas exercitationes, Academijs pro singulis Facultatibus institutis, vividiores alias per hebdomadam habendas adjecit: singulos examè ad extremum scholaris anni subire de præscriptis cuique pensis, rigidâ coram Sodalibus habitâ crisi, & longâ concertatione instruit: atque eximiâ constantiâ & defatigatione totos 16 annos hisce interfuit actionibus, quæ plurimæ certè sunt in frequentissimo trecentorum fere Sociorum gremio, præfectum agens & palæstritam, adeo ut familiarissima sibi fecerit ad unguemque habuerit integra Theologica Volumina P. Joannis Marin Theologiæ Professoribus in Collegio uti data pariterque sueta excoli à Canonici Juris candidatis Commentaria D. D. Emmanuelis González Tellez, & qui præ manibus ha-

bentur à dantibus operam Civilibus Sanctionibus Libri D. D. Antonij Pichardo, ut interea Philosophos prætereamus & Rhetoricos ac Grammaticos, alijs addictos legibus, nec tamen subductos Rectoris curæ.

703 Adhæc excitandis amplius nobilibus ingenijs præscribit habendas quotannis geminas à Theologis totidemque ab studiosis Juris publicas in Universitate concertationes, quarum Majorem alteram dicunt, aliam Minorem, suffragijs Sodalium ejusdem Aulæ ijs committendas, qui doctrinâ reliquis præsent, & qui pro minoribus destinantur, duodecim ex assè titulos multis gravidos controversijs defendant, 24 verò per integrum diem operam daturi Majori, non exiguis Collegij sumptibus, grandi verò profectu & gloriâ. Quo autem anhelantibus ad Scientiarum culmina faeces adderet, annuos redditus destinavit pro expensis erogandis in Doctoratus apice Theologici à Sodali petendo, tum etiâ in Licentiæ gradu Juris Canonici ab hujus professore Facultatis optando, præmissis in Gymnasio Collegij austerioribus probationibus scholasticis, quas Academia nostra perpetuo & ineluctabili more tenet pro convestendis Insularum candidatis & petitoribus. Cathedram etiam pro Magistri Sententiarum aperiendâ doctrinâ in Universitate à Collegij Sodalium probatori insti-

tuendam curavit à Catholico Rege nostro, Academico Confessu annuente etiam & postulante, destinato è Collegij proventibus honorario, & verò postquam primo secundoque quadriennio huic strenuè suggestui incuberant Moderatores, justis de causis, ea ut se abdicarent provinciâ opportunius existimavit.

704 Nec verò in litteris duntaxat, quæ diximus incrementa Collegio dedit, sed in Aedibus, quas à fundamentis excitavit, amplissimis: Quod enim atrita tempore fabrica esset, & quamquam ampla certè, angustior in dies pro confluentibus convictoribus, vastissimam juxta & politissimam aggressus est molem, cui vix parem etiam in Europa inveniri exteri homines & per multa vagati testantur. Ut est Religiosissimus, Sacellum in primis condidit nobilissimum, & sacra suppellectili omni augustissimum. Ad extremum deducentem magnificentissimum opus R. admodum P. Præpositus Generalis Soc. JESU Mexicanæ Provinciæ regendæ admovit anno 1743, quam religiose simul & prudenter est moderatus. Absoluto munere Provincialis, & capite & absolvit, eidem auspicio fidere conjunctam Sanctandreano Collegio Mexiceo, Instituti sui, magnitudine insignem & venustate Domum, pro ijs qui secedere optaverint viris octiduo aut amplius, Deo negotioque animæ va-

inter Fideles. Expeditum prælo Opus habet, quod legimus, asceticis valdè utile, hispano sermone

Arma Spiritus pro asserendâ divinâ gratiâ ab invasionibus demonis, mundi & carnis. Duabus partibus in octavo. Habet præterea *Sermones panegyricos.*

Sermones morales pro sacris expeditionibus.

Conciones de Doctrina Christiana, Indulgentijs, & Contritione.

706 D. CHRISTOPHORUS GRIMALDO DE HERRERA, Natione Mexicanus, in ipsa Imperiali Urbe nostra claris genitoribus ortus, in Majori Divæ Mariæ & Omnium Sanctorum Collegij Maximi Mexicani in Libro hujus argumenti ad annum 1723.

Cursum Philosophicum à primordijs Summularum ad postremas usque Aristotelici Systematis Tractationes, cujus exemplaria plura habentur à Discipulis custodita, & pretio etiam ab alijs Doctoribus habita.

Varia pro Sacrorum Bibliorum enodatione. Mss. similiter.

Conciones iidem hispanas, Prousiones latinas, & Opuscula alia. Mss.

705 F. CHRISTOPHORUS DE ESPINOSA A CONCEPTIONE, Natione Mexicanus, apud Mexicalzingo genitus, severiora S. Francisci instituta in Provincia S. Didaci Mexicea professus, vir doctus & pius, Missiones sacras & inter barbaros egit difficilia loca incolentes, & urbanas etiam

inter Fideles. Expeditum prælo Opus habet, quod legimus, asceticis valdè utile, hispano sermone